

Nr 226.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående ändrade villkor för lån från odlingslånefonden; given Stockholms slott den 3 juli 1914.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att godkänna de i statsrådsprotokollet föreslagna villkoren för lån från odlingslånefonden, att gälla från och med år 1915.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Johan Beck-Friis.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3
juli 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Beck-Friis anförde.

Rörande villkoren för lån från odlingslånefonden gäller för närvarande kungörelse den 14 juni 1901, som grundar sig på beslut vid samma års riksdag. I denna kungörelse har ändring skett genom kungörelsen den 31 december 1912, vilken innefattar ändrad lydelse av mom. 4 och 5 i först omnämnda kungörelse samt föranletts av beslut vid 1912 års riksdag.

Jag tillåter mig nu erinra, dels att Kungl. Maj:t i den till innevarande års senare riksdag avlåtna statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln framlagt förslag i syfte att, bland annat, ärenden rörande odlingslån skulle framdeles överflyttas till att handläggas av lantbruks-

styrelsen ensam, dels ock att Kungl. Maj:t den 12 juni 1914 till riksdagen avlåtit proposition, nr 124, angående ändring i gällande bestämmelser rörande fördelning av odlingslån. Vid bifall till dessa förslag komma vissa ändringar i villkoren för dylika lån att bliva erforderliga.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen hava därjämte i skrivelse den 16 oktober 1912 hemställt om ändring i vissa andra hänseenden av omförmälda villkor. Utlåtanden häröver hava avgivits den 23 januari 1913 av statskontoret och den 27 november 1913 av justitiekanslersämbetet.

Ovanberörda förslag, åsyftande att, bland annat, ärenden angående odlingslån framdeles skulle överflyttas till att handläggas av lantbruksstyrelsen ensam, innefattas i de under punkterna 1 och 3 under nionde huvudtiteln av statsverkspropositionen till årets senare riksdag framlagda förslag till ändringar i lantbruksstyrelsens stat samt i staten för statens lantbruksingenjörer, extra lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater. De ändringar i förberörda kungörelse, som föranledas av en dylik överflyttning, synas inskränka sig till att dels orden »väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt» uteslutas å ett ställe i vartdera av mom. 2 och 4, varjämte predikatet bör undergå härav föranledd jämkning, dels ock orden »väg- och vattenbyggnadsstyrelsen» å ett ställe i vart och ett av mom. 5, 6, 7, 8, 11 och 16 utbytas mot ordet »lantbruksstyrelsen». I det förslag till ändrade villkor, som jag har för avsikt att framlägga, motsvarar mom. 17 det nuvarande mom. 16. Jag vill därjämte framhålla, att det nya mom. 12, jag ämnar föreslå, röner inverkan av nu ifrågakvarande ändring i fråga om dessa ärendens handläggning.

De ändringar, som sammanhånga med det i propositionen nr 124 framlagda förslaget angående ändring i gällande bestämmelser rörande fördelning av odlingslån, äro angivna i det vid samma proposition fogade statsrådsprotokoll samt innebära, att orden »hemman eller hemmansdelar» i mom. 7 samt ordet »hemman» i mom. 9 d), 11 och 13 utbytas mot ordet »fastigheter». I det förslag, jag kommer att framlägga, motsvaras 9 d) av 9 c) samt mom. 13 av mom. 14. Den be-

stämmelse i mom. 11, som enligt det nyss anförda skulle behöva ändras, kommer däremot enligt det förslag, jag ämnar framlägga, att kunna uteslutas.

Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen
samt lant-
bruks-
styrelsen.

Jag torde härefter böra redogöra för de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen i ovanberörda skrivelse den 16 oktober 1912 gjorda framställningar och för utlåtandena däröver.

I mom. 11 av kungörelsen den 14 juni 1901 stadgas, att det ankommer på Kungl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning av beviljat statslån från odlingslånefonden samt återfordra vad därav uppburits, i, bland andra, det fall att arbetet, utan att anstånd med det sammas utförande blivit av *Kungl. Maj:t* medgivet, icke fullbordats inom därför bestämd tid. Det arbete, som här åsyftas, är dels vattenavlednings- och avdikningsarbetet och dels odlingsarbetet.

Styrelserna hava i förenämnda skrivelse erinrat, hurusom i gällande bestämmelser angående villkoren för erhållande och tillgodonjutande av statsbidrag från norrländska avdikningsanslaget (numera kungörelse den 31 december 1912 mom. 9) och från allmänna avdikningsanslaget (numera kungörelse den 31 december 1912 mom. 10) stadgades, att *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* ägde medgiva anstånd med arbetets utförande. Dessa arbeten avsåge vattenavlednings- och avdikningsarbeten vid de företag, till vilka anslagen i fråga beviljats. Ärenden om medgivande av anstånd, syntes dock ej vara av svårare beskaffenhet eller mera invecklad art, när det gällde företag, till vilka lån från odlingslånefonden erhållits, än vid företag, till vilka bidrag lämnades från något av de två nämnda anslagen. Därför syntes i mom. 11 av gällande villkor för odlingslån sådan ändring böra vidtagas, att anstånd med företags utförande kunde medgivas av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, då fråga vore om vattenavlednings- och avdikningsarbetet, samt av *lantbruksstyrelsen*, då fråga vore om odlingsarbetet. Genom den sålunda föreslagna ändringen skulle utan olägenhet för någon kunna vinnas en välbehöfelig förenkling vid dylika ärendens behandling. Den nya bestämmelsen borde få tillämpas å såväl företag, till vilka lån redan beviljats, som ock företag, till vilka lån framdeles komme att beviljas.

Statskontoret.

Mot detta förslag har statskontoret ej haft något att erinra.

Justitiekanslersämbetet har med anledning av jämförelsen med gällande kungörelser rörande villkoren för bidrag från omförmälda bägge anslag och såvitt rörde förslaget, att det skulle överlämnas åt lantbruksstyrelsen att medgiva anstånd med föreskrivet odlingsarbets utförande, erinrat, att sistnämnda båda kungörelser avsåge att fastställa regler för erhållande för vissa ändamål av statsbidrag utan återbetalningsskyldighet och att således genom samma kungörelser icke stadgades om någon tyst förmånsrätt, som kunde lända eventuella inteckningshavare till men, om odlingsarbetet icke fullgjordes.

För att underlätta en rätt uppfattning av styrelsernas ändringsförslag i övrigt torde jag få erinra om följande bestämmelser i gällande kungörelse rörande odlingslån.¹⁾

För varje företag, till vilket odlingslån sökes, skall vara uppgjord en *arbetsplan*, som underställes Kungl. Maj:ts prövning (mom. 1). Med den, som mot åtnjutande av statslån åtagit sig ett dylikt företags utförande, skall väg- och vattenbyggnadsstyrelsen å kronans vägnar avsluta *kontrakt*, vari låntagaren förbinder sig att i noggrann överensstämmelse med den fastställda arbetsplanen fullborda såväl vattenavledningen och avdikningen som även odlingsarbetet inom viss bestämd tid (mom. 5).

För sådant kontrakts fullgörande ävensom för lyftade lånemedels återbetalning, ifall mot kontraktet brytes, skall ställas sådan *säkerhet*, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkännes (mom. 6). Denna säkerhetsförbindelse — vilken icke är att förblanda med de skuld- och borgensförbindelser, som låntagaren enligt mom. 9 d) och e) har att förete i statskontoret för att kunna utfå beviljade lånemedel — skall emellertid av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen överlämnas till statskontoret, i vars vård samtliga låne- och säkerhetshandlingar skola förbliva (mom. 9 b) och 10).

Så snart det vattenavlednings- och avdiknings- samt *odlingsarbete*, om vars utförande kontraktet avslutats, blivit avsynat och godkänt, skall enligt bestämmelsen i mom. 6 *den för kontraktets fullgörande ställda säkerheten upphöra att gälla*.

Den skuldförbindelse med tillhörande säkerhetshandling, som enligt mom. 9 d) och e) skall lämnas för i statskontoret *lyftade lånemedel*, kan till vederbörande återställas, så snart ansvaret för lånets betalning överflyttats

¹⁾ I det följande avses naturligtvis momenten enligt deras nuvarande innehåll och alltså icke enligt det ändringsförslag, jag kommer att framlägga.

på den jord, till vars förbättrande lånet utgått, och således realsäkerhet för lånet erhållits (mom. 9 d). En given förutsättning för att låneansvaret må kunna överflyttas till jorden är emellertid, att *vattenavlednings- och avdikningsarbetet* skall hava blivit utfört, avsynat och godkänt. Vid lånebeloppets bestämmande tages nämligen hänsyn till kostnaden allenast för *vattenavlednings- och avdikningsarbetet* och till den genom *samma* arbete påräknade jordförbättringen. I det förra hänseendet finnes uttrycklig föreskrift i mom. 4 och i det senare hänseendet har städse nu angivna förfaringssätt tillämpats såsom en konsekvens av nyssnämnda föreskrift. Innan detta arbete godkännts, är det icke ådagalagt, att den förbättring, som tagits i beräkning såsom blivande säkerhet för lånet, inträtt, och innan dess kan den enligt mom. 9 e) lämnade säkerheten icke eftergivnas. Den förbättring, som odlingen medför, beräknas däremot städse till samma belopp som odlingskostnaden, och ingendera tages i beräkning vid lånebeloppets bestämmande.

Om, innan vattenavlednings-, avdiknings- och odlingsarbetet blivit fullbordat, avsynat och godkänt, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle finna den jämlikt mom. 6 ställda säkerheten *för kontraktets fullgörande* ej vidare nöjaktig, eller om, innan lånet blivit genom laga kraftätagande beslut fördelat å jorden, statskontoret skulle finna den jämlikt mom. 9 e) ställda säkerheten *för lånet* ej vidare nöjaktig, kan Kungl. Maj:t låta inställa all vidare utbetalning av lånet och återfordra uppburna odlingslånebelopp jämte 5 procent ränta (mom. 11). (Eljest förräntas odlingslån efter 3.6 procent.)

Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen
samt lant-
bruks-
styrelsen.

Nu hava styrelserna anført, att bestämmelsen i mom. 6, att säkerheten *för kontraktet* icke skulle beträffande odlingsarbetet upphöra att gälla, förr än detta arbete vore avsynat och godkänt, ofta föranlett odlingslånebehövande att avstå från tanke på sådant lån. För vattenavlednings- och avdikningsarbetets utförande hade i allmänhet fullt betryggande bestämmelser genom syn enligt gällande lag om dikning m. m. tillkommit, så att en var medintressent i företaget utan fara för ekonomisk förlust kunnat svara för annan medintressents åtagande i detta hänseende. Svårighet att anskaffa säkerhet för kontraktets uppfyllande, intill dess vattenavlednings- och avdikningsarbetet blivit avsynat och godkänt, efter vilken tid lånet omedelbart finge fördelas på de särskilda hemmanen och inskrivas i jordeboken, hade därför i allmänhet icke varit märkbar. Men beträffande förpliktelsen att ansvara för odlingsarbetets fullgörande hade stor tveksamhet yppats, och

vederbörande, som undertecknat borgensförbindelsen angående odlingen, hade gjort detta endast under förhoppning, att staten ej skulle göra bruk av sin makt i förevarande hänseende.

Bestämmelsen om skyldighet för borgensmännen att, även efter det vattenavlednings- och avdikningsarbetet blivit avsynat och godkänt, svara för odlingsarbetet, syntes därför vara alltför sträng och stundom omöjlig att uppfylla. Den syntes även vara obehövlig, då det enligt styrelsernas uppfattning på grund av mom. 11 stode Kungl. Maj:t öppet att, därest arbetet icke inom bestämd tid fullbordats, återfordra vad av lånet uppburits.

I den händelse sistnämnda utväg anlätades, syntes det dock rimligt, att uppsägningen skulle drabba endast den försumlige. Då odlingsarbetet befunnits fullbordat, vilket alltid eller i regel inträffade något eller några år efter tiden för vattenavlednings- och avdikningsarbetets godkännande, vore lånet i regel inskrivet på vederbörandes hemman. Från den tiden syntes det ock vara rimligt, att ansvaret för odlingsarbetets fullbordande skulle vila uteslutande på jordägaren utan någon som helst skyldighet för borgensmännen att ansvara. Borgensmännen vore ju i övrigt helt befriade från ansvar, så snart lånet blivit fördelat och infört i jordeboken.

I överensstämmelse härmed ansåge styrelserna riksdagens medgivande böra inhämtas till sådan ändring *dels* av mom. 6 i sagda villkor, att den ställda säkerheten för odlingslån skulle upphöra att gälla beträffande vattenavlednings- och avdikningsarbetet — liksom nu — så snart detta blivit avsynat och godkänt, men beträffande odlingsarbetet, så snart lånet genom laga kraft ägande beslut blivit fördelat på de hemman, vilka skulle ansvara för återbetalningen, *dels ock* av mom. 11 i villkoren, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning av statslånet samt återfordra vad därav uppburits, sålunda att den, som uraktlåtit honom enligt den fastställda planen åliggande odlingsarbete, vore skyldig att på en gång och övriga låntagare att på en gång eller efter hand inbetala uppburna belopp inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes.

Lämpligt syntes vara, att de sålunda föreslagna ändringarna av mom. 6 och mom. 11 finge tillämpas såväl å redan beviljade odlingslån som ock å dem, som framdeles komme att beviljas.

Statskontoret har med anledning av detta förslag erinrat, huru- Statskontoret.
som ett liknande förslag förut framkommit och utgjort föremål för

uttalanden av såväl vederbörande ämbetsmyndigheter som Kungl. Maj:t och riksdagen, och har statskontoret härom anført följande.

Punkten F. mom. 5 av kungörelsen den 28 september 1883 angående bildande av en fond med ändamål att genom lån understödja odling av sankta trakter innehöll följande, med förra delen av mom. 6 i den nu gällande kungörelsen den 14 juni 1901 lika lydande föreskrift: »För fullgörande av sådant kontrakt ävensom för de lyftade statsmedlens återbäring, i fall mot kontraktet brytes, skall ställas sådan säkerhet, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkännes.»

Av lantbruksakademiens förvaltningskommitté gjordes på sin tid hemställan, att denna föreskrift måtte upphävas, enär den dels vore mindre nödig, då staten i varje fall ägde full säkerhet för lånebeloppet uti den borgen, som enligt mom. 8 av kungörelsen den 28 september 1883 skulle avlämnas till statskontoret, dels ock medförde omgång och olägenhet för låntagarna. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansåg föreskriften kunna utan någon olägenhet borttagas. Jämväl statskontoret uttalade som sin åsikt, att den i mom. 5 omförmälda säkerhet kunde — med avseende därå att den i mom. 10 av samma kungörelse stadgade påföljd för brytande av det ingångna kontraktet funnes intagen i formuläret för de skuldförbindelser, som för lånens utbekommande skulle avlämnas — utan avsevärd olägenhet undvaras, helst de personer, vilka iklädde sig förbindelsen att ansvara för kontraktets fullgörande, i de flesta fall vore desamma, som tecknade borgen å skuldförbindelsen.

På de av myndigheterna åberopade skälen föreslog Kungl. Maj:t i proposition den 31 december 1887, att stadgandet i punkten F. mom. 5 av kungörelsen den 28 september 1883 skulle upphävas.

I skrivelse den 7 april 1888 förklarade sig emellertid riksdagen icke kunna dela den åsikt, som låge till grund för detta Kungl. Maj:ts förslag. Under erinran att det ålåg låntagare från fonden att »fullborda såväl vattenavledningen och avdikningen *som även odlingsarbetet*» samt att »kontrakt härom skulle upprättas och säkerhet ställas ej mindre för de lyftade statsmedlens återbäring, i fall mot kontraktet brötes», utan även för »fullgörande av sådant kontrakt», uttalade riksdagen, hurusom det också låge mycken vikt uppå, att kontraktet fullgjordes samt det däri utfästa *odlingsarbetet* behörigen utfördes, och att staten härvid hade en skyldighet att iakttaga, som ej upphävdes genom den säkerhet, staten kunde äga för lånets återbäring, ifall mot kontraktet brötes. Riksdagen erinrade vidare, att vid de förhandlingar, som föregingo beslutet om ifrågavarande fonds bildande, ej ringa betänkligheter framkallats av den tysta förmånsrätt, som staten måste betinga sig för

de utlämnade lånen, och att, då icke desto mindre denna form för statens säkerhet befanns utan olägenhet för inteckningshavare fortfarande kunna bibehållas, detta berott, på sätt riksdagens skrivelse den 11 juni 1883 utvisade, bland annat därpå, att med dessa lån följde »ovillkorlig skyldighet, för vars fullgörande särskild säkerhet måste lämnas, att *verkställa odlingen*», samt att, då vid lånebeloppets bestämmande icke finge beräknas någon kostnad för odlingsarbetet, men det i allt fall ålåge jordägaren att verkställa detta arbete, egendomens värde i följd härav måste antagas ökas med ett belopp, vida större än det, för vilket staten betingat sig förmånsrätt. I betraktande härav fann riksdagen den staten med fog åliggande omsorgen om inteckningshavares rätt icke medgiva eftergivande i någon väsentlig mån av den säkerhet, som i den förevarande delen funnes föreskriven i då gällande bestämmelser. Endast så till vida ansåg sig riksdagen kunna biträda Kungl. Maj:ts framställning i denna del, att berörda säkerhet skulle kunna eftergivnas, för så vitt den avsåge den i kontraktet åtagna skyldigheten att, sedan odlingsarbetet väl blivit verkställt, vederbörligen *underhålla* detsamma, så länge någon del av lånet återstode ogulden. Till stöd för denna eftergift anfördes, att, då den långa tid, detta åtagande avsåge, kunde antagas mycket försvåra säkerhetens anskaffande och då efter odlingens fullbordande det egna ekonomiska intresset påkallade arbetets behöriga vidmakthållande, det kunde antagas, att den föreskrivna säkerheten i denna del i själva verket vore mindre behövlig. Riksdagen beslöt därför, att till stadgandet i punkt F. mom. 5 av kungörelsen den 28 september 1883 skulle fogas följande tillägg: »skolande denna säkerhet upphöra att gälla, så snart vattenavlednings- och avdiktungs- samt odlingsarbetet blivit avsynat och godkänt».

Riksdagen anförde vidare, att ett vidsträcktare eftergivande av säkerheten, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, hade, förutom vad sålunda ur synpunkten av inteckningshavares rätt däremot anmärkts, vidare synts riksdagen vara även ur statens egen synpunkt mindre lämplig, emedan den åberopade säkerheten för *skuldförbindelsens* uppfyllande, enligt mom. 8 d) och e) av kungörelsen den 28 september 1883, ej avsåge och enligt sakens natur ej borde avse vidare betalningsansvar, än intill dess lånet blivit fördelat på de hemman, vilka skulle ansvara för återbetalningen, och fördelningen vunnit laga kraft samt antecknats uti jordeboken, men denna fördelning i vissa fall torde kunna hinna behörigen verkställas och säkerheten således upphöra, innan själva odlingsarbetet utförts.

Den av riksdagen sålunda beslutade lydelsen har ifrågavarande bestämmelse, numera intagen i mom. 6 i 1901 års kungörelse, sedermera bibehållit.

Statskontoret har i sitt nu förevarande utlåtande vidare framhållit, att det av styrelserna nu framlagda förslaget till ändring av mom. 6 ginge ut därpå, att den för kontraktets fullgörande ställda säkerheten, i vad den avsåge odlingsarbetets kontraktsenliga utförande, skulle upphöra att gälla, så snart lånet genom laga kraft ägande utslag fördelats på den eller de fastigheter, som hade att svara för lånets eller de olika låneandelarnas återbetalande i den genom utslaget fastställda ordning. Tiden för rätt att återfå berörda säkerhet skulle alltså komma att sammanfalla med den, då de för lånets utbekommande avlämnade säkerhetshandlingarna skulle kunna återställas till vederbörande.

Av motiveringen till detta förslag ville det synas, som om styrelserna tänkt sig, att Kungl. Maj:t, i händelse det visade sig, att odlingsarbetet icke utfördes enligt kontraktets bestämmelser, skulle kunna, även sedan jorden kommit att bära ansvaret för lånets återbetalning, påfordra, att oguldna lånemedel hos vederbörande jordägare uttoges i annan ordning och till större belopp (straffränta), än vad genom det laga kraft vunna utslaget om lånets fördelning blivit fastställt.

Då detta enligt statskontorets uppfattning icke torde låta sig göra, hade det av styrelserna härutinnan framställda förslaget i själva verket samma innebörd som det, vilket av Kungl. Maj:t framlades för 1888 års riksdag. Den erfarenhet, som under de sedan dess gångna 25 åren vunnits om betydelsen av den säkerhetshandling, varom här vore fråga, hade emellertid, såvitt statskontoret kunnat finna, icke givit stöd åt den uppfattning, att det skulle vara med någon nämnvärd risk förknippat att helt och hållet eftergiva denna säkerhet, ty någon strängare påföljd för kontraktets brytande i en eller flera punkter än den, att vidare låneutbetalningar inställdes och lyftade lånemedel förklarades vara jämte straffränta förfallna till omedelbar återbetalning, kunde ju icke förekomma; och i detta avseende borde fullt uttömmande förbehåll kunna göras uti de låneförbindelser, som skulle avlämnas till statskontoret för lånemedlens utbekommande.

Statskontoret ansåge därför att, om någon ändring i avseende å säkerheten för kontraktets fullgörande skulle vidtagas, den borde gå i enahanda riktning som den för 1888 års riksdag föreslagna.

1901 samt hänvisat till innehållet i ett av ämbetet samma dag avgivet utlåtande i ärende angående utsträckning av tiden för redan beviljat anstånd med odlingsarbete, som skolat utföras i sammanhang med sänkning av Vällingen m. fl. sjöar i Stockholms län. Ämbetet har vidare givit till känna, att ämbetet, särskilt med hänsyn till eventuella in-teckningshavares rätt, ansåge betänkligheter möta mot att den säkerhet eftergäves, som enligt mom. 6 i gällande villkor för lån från odlingslånefonden skulle ställas för odlingsarbetets fullgörande.

Innehållet i nu förevarande hänseende av riksdagens sålunda åberopade skrivelse den 7 april 1888 finnes intaget i statskontorets ovan återgivna yttrande.

Riksdagens av justitiekanslersämbetet jämväl åberopade skrivelse den 31 maj 1901 föranleddes av Kungl. Maj:ts proposition om vissa ändringar i då gällande lånevillkor. Sedan riksdagen framhållit, att Kungl. Maj:ts förslag i vissa fall innebure en utsträckt lånerätt från fonden, anförde riksdagen, att då emellertid de från fonden utlämnade lånen förbehölles en tyst förmånsrätt framför in-teckningar i fastigheterna, det syntes böra nog tillses, att in-teckningshavares rätt i möjligaste mån skyddades. I detta syfte syntes odlingstvång böra förefinnas; men därjämte borde lånen bestämmas till endast 70 procent (i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 80 procent) av jordförbättringsvärdet. Vikten låge dock förnämligast därupå, att så stor jordförbättring, som blivit förespeglad och vitsordad, verkligen vunnes, ty i sådant fall bleve in-teckningshavarnas säkerhet icke försämrade utan fastmer förbättrad.

Beträffande det av justitiekanslersämbetet omförmälda ärende rörande begärt ytterligare anstånd med fullbordande av det återstående odlingsarbetet till visst företag anser jag mig böra här lämna följande redogörelse.

Kungl. Maj:t beviljade den 22 april 1898 till sänkning av Vällingen m. fl. sjöar samt avdikning och odling av mark till åtskilliga fastigheter i Tveta, Över Järna och Turinge socknar av Stockholms län ett lån å 21,600 kronor från samma års odlingslånefond samt fastställde tillika arbetsplan för företaget. Genom kontrakt, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkändes den 20 juli 1898, åtog och förbundo sig ledamöterna i den av intressenterna valda arbetsdirektionen, å vederbörande intressenters vägnar, att arbetet skulle utföras sålunda, att vattenavledningen och avdikningen skulle vara fullbordade senast den 1 september 1900 och odlingen vara utförd innan den 1 september 1908, allt i överensstämmelse med den fastställda arbetsplanen. Tillika innehöll kontraktet den från mom. 11 i gällande villkor hämtade bestäm-

*Ett ärende
ang. begärt
anstånd med
odlings-
arbetets full-
görande.*

melsen att, i händelse arbetet icke fullbordades inom därför bestämd tid, det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning av statslånet samt återfordra vad därav uppburits jämte ränta. För fullgörande av alla de skyldigheter och förbindelser, som arbetsdirektionen åtagit sig enligt kontraktet, ävensom för återbäring av de lyftade statsmedlen, i fall mot kontraktet brötes, gingo två personer i borgen, dock att denna löftesförbindelse skulle upphöra att gälla, så snart vattenavlednings- och avdiknings- samt odlingsarbetet blivit avsynat och godkänt.

Sedan det till företaget hörande vattenavledningsarbetet avsynats och av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkänts den 23 juli 1900, samt det beviljade odlingslånet till fullo utbetalts, fördelade Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms län genom utslag den 20 maj 1902 odlingslånet på vederbörande hemman och fastställde i enlighet med kungörelserna den 13 juni 1845 och den 3 november 1848 återbetalnings-skyldigheten att, såsom ett jorden åliggande allmänt besvär, fullgöras under 26 år med visst belopp årligen.

Odlingsarbetet blev emellertid icke färdigt inom den i kontraktet bestämda tiden. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 december 1908 blev denna tid därför utsträckt till den 1 september 1910.

Vid besiktning den 28 december 1912 av vederbörande lantbruksingenjör befanns, att en areal av sammanlagt 28 hektar 62.8 ar, som enligt arbetsplanen skolat odlas och som till skilda delar tillhörde godsägaren Elof Rosén å Vacksta, C. J. Carlsson å Rudkälla och godsägaren I. Lindström å Vibynäs, ännu icke blivit odlad, ehuru den till största delen vore av mycket god beskaffenhet.

Arbetsdirektionens ordförande anförde i skrivelse till Kungl. Maj:t sistnämnda månad, att berörda, då ännu icke odlade område utgjorde omkring 24 procent av hela den genom arbetsplanen till odling bestämda arealen. Ägarna därav hade, oaktat arbetsdirektionens trägna påminnelser, ännu icke kunnat förmås att fullgöra denna dem åliggande odlingsskyldighet. Då för dessa fastighetsägare svårighet möjligen skulle uppstå, om hela de å deras ifrågavarande fastigheter belöpande oguldna andelar av odlingslånet skulle på en gång av statsverket utkrävas, och arbetsdirektionen hyste förhoppning, att odlingsarbetet skulle bliva utfört inom den närmaste framtiden, ifall förlängning i arbetstiden erhöles, anhölle arbetsdirektionen om ytterligare förlängning i tiden för odlingsarbetets utförande till den 1 oktober 1916.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen hava tillstyrkt dylik förlängning till den 1 september 1916.

Justitiekanslersämbetet har i särskilt utlåtande den 27 november 1913 uttalat, att ämbetet antog, att remissen i ärendet i främsta rummet avsåge att erhålla ämbetets yttrande rörande de tvångsmedel, som kunde stå kronan till buds för att, om så ansåges nödigt, framtvinga det efter-satta odlingsarbete, som ålåge vederbörande. Efter erinran om ovan angivna förhållanden beträffande kontraktet m. m. har ämbetet meddelat, att i det till arbetsplanen hörande kostnadsförslaget vissa beräknade belopp upptoges för de olika vattenavloppens upptagande, men att i fråga om odlingsarbetet allenast förekomme följande anteckning: »kostnad för odling och tegdikning lika med den beräknade vinsten genom odlingen». Härav finge anses framgå, — vad som för övrigt kunde anses ostridigt emellan alla vederbörande — att enligt arbetsplanen det skulle åligga varje särskild jordägare att verkställa den odling, som förekomme å hans jord. I arbetsplanen angåves såsom det lämpligaste sättet för odlingens verkställande att flåhacka och bränna jorden, varefter askan borde ofördröjligen utspridas över fältet; härifrån undantoges dock de gräsbärande ängarna, vilka borde plöjas direkt, enär matjorden å dessa ej vore synnerligen djup och bränning förty ej där borde äga rum.

Vidare har justitiekanslersämbetet anfört följande.

De rättsliga tvångsåtgärder, som, då föreskrivet odlingsarbete icke inom bestämd tid verkställdes, kunde ifrågakomma, vore:

- 1) inställande av odlingslånets utbetalande,
- 2) återfordrande av odlingslånet på en gång eller successivt, och
- 3) talan vid domstol om vederbörandes förpliktande att vid lämpligt äventyr fullborda odlingsarbetet.

Enär det ifrågavarande odlingslånet till fullo utbetalts, kunde i föreliggande fall inställande av dess utbetalning ej vidare ske.

Huruvida återfordrande av lånet kunde ske i annan ordning, än som bestämts genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes utslag angående lånets fördelning på hemmanen och återbetalning, kunde synas tvivelaktigt. Emellertid ansåge ämbetet, att kronan nog med framgång kunde göra gällande, att Kungl. Maj:ts befallningshavandes utslag icke kunde medföra ändring i det avslutade kontraktets bestämmelser om de fall, då lånet kunde återfordras, och om sättet härför, och att föreskrifterna i Kungl. Maj:ts befallningshavandes utslag meddelats och gällde endast under den förutsättningen, att låntagarnas åtaganden i fråga om arbetenas utförande fullgjordes.

Då i kontraktet icke talades om något partiellt återfordrande av lånet, syntes detta i sin helhet kunna återfordras, i den mån det icke

redan amorterats. Emellertid syntes det justitiekanslersämbetet, att något återfordrande av de delar av lånet, som belöpte å de hemman, å vilka odlingsskyldigheten fullgjorts, icke borde ifrågakomma.

Genom kontraktet och löftesskriften, jämförda med arbetsplanen, vore arbetsdirektionen och löftesmännen förbundna att ansvara för odlingsarbetets utförande; och justitiekanslersämbetet ansåge för sin del, att, om talan därom vid domstol mot dem anställdes, domstolen sannolikt skulle förplikta dem att låta fullborda odlingsarbetet vid äventyr, att detsamma eljest finge genom kärandens föranstaltande verkställas på deras bekostnad. Ett dylikt äventyr vore för lagen icke okänt; det omnämndes i utsökningslagen och hade i praktiken ofta tillämpats. I föreliggande fall, där odlingsarbetet skulle bestå av jordens flåhackning och bränning eller plöjning, syntes ej heller av arbetets beskaffenhet hinder böra möta för arbetets bortlegning. I detta sammanhang ansåge sig justitiekanslersämbetet böra erinra därom, att med anledning av riksdagens skrivelse den 31 maj 1901 och Kungl. Maj:ts brev till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 14 juni 1901 odlingslånetagare numera avfordrades skriftlig förbindelse, däri de förklarade vederbörande arbetsdirektion, syssloman eller borgesmän berättigade att, därest odlingsarbeten icke blivit av vederbörande jordägare inom föreskriven tid behörigen utförda, på jordägarnas bekostnad utföra desamma.

Att talan om skyldighet att vid ovan nämnda äventyr fullborda odlingsarbetet med utsikt till framgång kunde föras även mot två av de försumliga jordägarna i detta ärende, nämligen godsägaren Rosén och C. J. Carlsson i Rudkälla, syntes justitiekanslersämbetet otvivelaktigt. Däremot syntes tveksamt, om sådan talan kunde föras mot den tredje jordägaren, godsägaren Lindström, enär denne icke i arbetsplanen upptoges såsom ägare av jord, som inginge i företaget. Vid vilken tid han förvärvat den mark, varå odlingsarbete försummats, framginge icke av handlingarna.

Vid bedömandet av frågan, huruvida i detta ärende talan om vederbörandes förpliktande att verkställa det eftersatta odlingsarbetet borde av kronan verkställas, syntes man hava att taga hänsyn dels därtill, huruvida det allmännas intresse krävde, att den ifrågavarande jorden, för vars odlande kronan lämnat lån, verkligen bleve uppodlad, och dels därtill huruvida eventuella inteckningshavare, vilkas säkerhet minskats därigenom, att odlingslånegivaren erhållit tyst förmånsrätt till betalning framför inteckningshavarna, kunde bli lidande därigenom, att odlingsarbetet och därmed den intecknade egendomens beräknade förhöjning i värde utebleve. Det förra spörsmålet syntes det icke till-

komma justitiekanslersämbetet att besvara; till det senare spörsmålet besvarande på ett tillförlitligt sätt lämnade de remitterade och andra för ämbetet tillgängliga handlingar icke material.

I anledning av vad i detta ärende förekommit har Kungl. Maj:t förut denna dag beviljat förlängning i tiden för odlingsarbetets utförande till den 1 september 1916.

Med anledning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens samt lantbruksstyrelsens nu refererade förslag om ändringar i odlingslånevillkoren vill jag först anföra, att jag i likhet med dessa styrelser ävensom statskontoret icke kan anse någon som helst betänklighet böra möta för att den befogenhet att medgiva förlängning i arbetstiden för ett med odlingslån understött arbetsföretag, som nu är Kungl. Maj:t förbehållen, överlåtes å vederbörande ämbetsverk, vilket vid bifall till förberörda överflyttningsförslag skulle bli lantbruksstyrelsen. Härigenom skulle en önskvärd förenkling i arbetet ernås och Kungl. Maj:t befrias från handläggningen av ett icke obetydligt antal ärenden, vilka visserligen icke äro av någon mer betungande beskaffenhet, men som dock föranleda åtskilligt arbete. Nästan alltid torde för övrigt Kungl. Maj:t vid besluts fattande i ärenden av förevarande slag finna sig böra följa det sakkunniga ämbetsverkets tillstyrkan, vilken grundar sig på vad som inhämtats vid vederbörande tjänstemans inspektion å arbetsplatsen. Genom förändringen skulle en avsevärd tidsvinst i ärendets avgörande beredas, vilken för låntagaren bör vara av betydelse. Liknande befogenhet är i fråga om statsbidrag från avdikningsanslagen redan tillerkänd vederbörande ämbetsverk. Med anledning av vad justitiekanslersämbetet anfört vill jag framhålla, att det ju här blott är fråga om anstånd med och icke om eftergivande av utförande av föreskrivet arbete.

*Departements-
chefen.*

Vad därefter angår det andra av styrelsernas förslag, nämligen om ändring i bestämmelserna i fråga om den säkerhet, som nu skall jämlikt mom. 6 ställas för kontraktets fullgörande ävensom för de lyftade statsmedlens återbäring i händelse mot kontraktet brytes, är vid denna frågas bedömande att märka, att enligt bestämmelse i samma moment denna säkerhet nu skall upphöra att gälla, så snart vattenavlednings-

och avdiknings- samt odlingsarbetet blivit avsynat och godkänt. Då det sålunda i detta fall är fråga om olika arbeten, vilka avsynas och godkännas särskilt för sig och i regel på skilda tider, i det att odlingen i allmänhet ej kan fullbordas förrän någon tid efter själva torrlägningsarbetet, underlättas frågans bedömande, om man undersöker densamma för vartdera arbetet för sig.

Vidkommande vattenavlednings- och avdikningsarbetet bör då beaktas, att, om mot kontraktet brytes i fråga om detta arbete, i det att detsamma icke utföres enligt den fastställda planen eller icke är fullbordat inom i kontraktet bestämd eller särskilt medgiven tid, det jämlikt mom. 11 ankommer på Kungl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning av lånet samt återfordra vad därav uppburits. Säkerhet för dylik återbetalning skall nu ställas enligt mom. 6. Denna utväg är så väl den enklaste som ock fullt tillräcklig. Då nämligen fördelningsutslag, på sätt ovan framhållits, icke meddelas, förrän vattenavlednings- och avdikningsarbetet blivit fullbordat, avsynat och godkänt, följer härav, dels att återfordringsmöjligheten på grund av kontraktsbrott i detta fall otvivelaktigt står öppen, så länge som dylikt kontraktsbrott kan äga rum, och dels att, i händelse sådant kontraktsbrott föreligger och Kungl. Maj:t icke i det särskilda fallet efter vederbörande myndighets hörande medgiver, att arbetet må godkännas oaktat skedd avvikelse från arbetsplanen eller försumlighet i avseende å tiden för dess fullbordande, lånet återfordras samt alltså någon fördelning på jorden icke äger rum och icke heller någon med tyst förmånsrätt jorden graverande förpliktelse uppkommer. Då det nu omförmälda förfaringssättet alltså innebär fullt tillräckliga garantier i olika hänseenden, synes icke något böra vara att invända mot att den särskilda säkerheten för kontraktets fullgörande enligt mom. 6 eftergives, i vad densamma avser fullbordandet av *vattenavlednings- och avdikningsarbetet*. Denna åskådning överensstämmer med statskontorets uppfattning, och även justitiekanslersämbetet synes icke hava haft något att erinra däremot, då de betänkligheter, ämbetet uttalat, avse allenast, att den säkerhet eftergives, som nu skall jämlikt mom. 6 ställas för *odlingsarbetets* fullgörande.

Vad *odlingsarbetet* beträffar, torde det i varje fall vara tydligt, att, intill dess fördelningsutslag meddelats, man även vid kontraktsbrott i fråga om detta arbete har samma medel till rättelses vinnande, som nyss nämnts, nämligen inställande av lånets utbetalning och återfordrande av det redan uppburna. Emellertid äger i regel odlingsarbetet rum först efter torrlägningsarbetets avslutande och tiden för dess fullbordande bestämmes stundom till flera år därefter.

Beträffande kontraktsbrott vid dylikt efterföljande odlingsarbete ställer sig saken annorlunda. I varje fall kan icke utvägen att inställa vidare utbetalning av lånet anlitas, då ju detta redan vid fördelningsutslaget är till fullo utbetalt. Huruvida staten, oaktat laga kraftvunnet fördelningsutslag föreligger, äger möjlighet att i detta fall återfordra ogulden del av lånet i annan ordning än detta utslag angiver, synes vara tvivelaktigt, om än, såsom justitiekanslersämbetet anført i sitt utlåtande i ovan omförmälda särskilda ärende, sådan möjlighet icke torde vara alldeles utesluten. En annan möjlighet för rättelses vinnande — jämväl framhållen av justitiekanslersämbetet — torde däremot alltid stå kronan öppen, nämligen att vid domstol föra talan om vederbörandes förpliktande att fullgöra odlingsarbetet enligt kontraktet. Denna utväg torde i detta fall vara den enda fullt pålitliga. I likhet med justitiekanslersämbetet anser jag det icke tillrådligt att i fråga om odlingsarbetet eftergiva den fordran på ställande av säkerhet för kontraktets fullgörande, som nu är föreskriven i mom. 6. Ett föreläggande vid vite för den försumlige jordägaren att utföra odlingen skulle nämligen icke alltid komma att leda till åsyftat resultat på grund av ekonomiska svårigheter för honom eller av andra orsaker. Såsom justitiekanslersämbetet omförmält, avfordras nu på grund av Kungl. Maj:ts föreskrift den 14 juni 1901 odlingslånetagare en skriftlig förbindelse, som berättigar vederbörande arbetsdirektion, syssloman eller borgensmän att, därest odlingsarbete icke blir behörigen fullgjort av jordägaren inom föreskriven tid, utföra detsamma på jordägarens bekostnad. Härigenom synes vara tillräckligt sorjt för att åtminstone i de flesta fall en anmaning till arbetsdirektionen, sysslomannen eller borgensmännen eller i nödfall ett sådant föreläggande vid vite, som ovan nämnts, blir effektivt och verkligen kommer att medföra odlingsarbetets fullgörande.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, finner jag det vara önskvärt, att bestämmelserna angående den i mom. 6 nu omförmälda säkerheten förändras. Jag vill erinra, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen framhållit, att de nuvarande bestämmelserna, om vilkas innebörd stor tveksamhet yppats, ofta föranlett odlingslånebehövande att avstå från tanke på sådant lån.

Sagda bestämmelser torde, såsom ovan framhållits, i vad de avse säkerheten för själva kontraktets fullgörande, faktiskt endast behöva gälla fullbordande av det odlingsarbete, som återstår, sedan lånet fördelats å jorden. Då det synes olämpligt att stadga olika regler i detta fall för odlingsarbete, utfört å olika tider, torde dock bestämmelserna fortfarande böra gälla fullgörandet av allt odlingsarbete.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 1 saml. 151 häft. (Nr 226.) 3

I avseende å säkerheten för lyftade statsmedels återbäring i händelse mot kontraktet brytes, synes det angeläget, att den nu rådande ovissheten, huruvida dylikt ansvar fortfar även efter fördelningsutslaget, avlägsnas. Jag anser detta kunna utan risk ske på det sätt, att dylikt ansvar förklaras icke föreligga. Den nyss härovan omförmälda säkerheten för att även efter nämnda tidpunkt få odlingsarbetet utfört torde enligt min mening vara fullt tillräcklig.

Bestämmelsen om dylikt återbetalningsansvar för tiden före fördelningsutslaget synes också lämpligen böra undergå ändring genom att flyttas till annat moment. Då det väl är lämpligast, att statskontoret, som i allt fall jämlikt mom. 9 d) och e) mottager en skuldförbindelse jämte säkerhetshandling för lånets återbetalning intill dess fördelningen å jorden ägt rum, har kontroll och granskning av alla de handlingar, som röra den ekonomiska delen av odlingslåneaffären, synes mig nämligen den förbindelse och den säkerhet, som böra lämnas för medlens återbäring i händelse mot kontraktet brytes, kunna och böra sammanslås med nyssnämnda i mom. 9 d) och e) omförmälda handlingar. Härigenom förenklas proceduren avsevärt för låntagaren. Den i mom. 9 d) avsedda förbindelsen med tillhörande säkerhetshandling upphör enligt nuvarande bestämmelse att gälla genom att fördelningsutslaget vinner laga kraft och fördelningen antecknas i jordeboken, och detta är just den tidpunkt, då, såsom jag ovan anført, jag anser att även det särskilda återbetalningsansvaret vid kontraktsbrott bör upphöra.

I samband med denna förändring bör i mom. 11 den ändring vidtagas, att Kungl. Maj:ts befogenhet att i särskild ordning återfordra lånet begränsas till samma tidpunkt.

I mom. 6 skulle då endast kvarstå föreskriften om säkerhet för kontraktet i fråga om odlingsarbetets fullbordande. Jag vill framhålla, att icke sällan odlingslån beviljas till företag, som icke innefatta något odlingsarbete, enär antingen all i företaget ingående jord redan är odlad eller ock den jord, som icke är det, anses icke böra odlas. I dessa fall skulle någon säkerhetshandling av ifrågavarande slag icke tarvas.

Viss ändring i mom. 7 synes även böra äga rum på grund härav, varjämte den nuvarande bestämmelsen i mom. 9 b) torde kunna utgå.

Samtidigt med dessa ändringar synas jämväl några andra förtydliganden och och jämkningar böra ske.

Då den nu gällande kungörelsen i ämnet den 14 juni 1901 utfärdades, uteslöts den inledning, som förekommit i tidigare kungörelser, senast den 27 maj 1898, och som bland annat innehöll ett angivande av

fondens ändamål genom uppgift om arten av de företag, som skulle kunna understödjas medelst lån från densamma. Ehuruväl detta utslutande icke kan innebära, att fonden skulle kunna användas till andra ändamål än riksdagen en gång beslutat, synes det, då dylikt beslut icke liksom beträffande avdikningsanslagen upprepas varje gång medel anvisas, önskligt, att fondens ändamål uttryckligen angives. Detta torde lämpligen böra ske genom att i mom. 1 införas en från kungörelsen den 27 maj 1898 hämtad bestämmelse, att från odlingslånefonden må av Kungl. Maj:t anvisas lån till utförande av sådana vattenavlednings- och avdikningsföretag, vilka avse odling av sankar trakter eller förbättring på annat sätt än genom täckdikning av förut odlad åker eller äng eller vinnande av ny äng.

I mom. 4 torde böra uttryckligen utsägas, vad som redan nu är undantagslös regel, att lånet icke må överstiga 70 procent av det jordförbättringsvärde, som uppkommer av *vattenavlednings- och avdikningsarbetet*, alltså icke genom odlingen.

I mom. 7 synes bestämmelsen, att kungörelse om odlingslånet skall införas i allmänna tidningarna *tre gånger*, kunna förändras därhän, att sådant införande allenast en gång må vara tillfyllest. Därjämte synes böra utsägas, att icke andra fastigheter än dem, å vilkas ägor företaget kommer att utföras med understöd av lånet, böra uppgivas i kungörelsen och sålunda icke de, vilkas ägare ej äro delaktiga av lånet. Dessa fastigheter kunde eljest lätt erhålla skenet av att vara behäftade med tyst förmånsrätt för dylikt lån.

I mom. 8 synes till orden »särskilt blivit bestämda» böra fogas »av lantbruksstyrelsen» i analogi med vad som, med iakttagande av ärendenas överflyttning till denna styrelse, gäller i motsvarande fall beträffande statsbidrag från avdikningsanslagen.

Om än det faller av sig självt, när åtgärder böra vidtagas för att odlingslån må fördelas på vederbörande fastigheter, och stadgad praxis utbildat sig huru härvid bör tillgå, torde det vara lämpligt, att vissa föreskrifter härutinnan givas. Dessa torde böra såsom ett nytt mom. 12 intagas i villkoren, till följd varav det nuvarande mom. 12 och efterföljande förändras till mom. 13 o. s. v.

I första stycket av nuvarande mom. 13, enligt nyssnämnda ändrade nummerordning mom. 14, synes böra insättas ordet »för» framför »de första tre åren». Andra stycket i samma moment synes mig för större tydlighets vinnande böra undergå vissa jämkningar, som icke innebära någon ändring i sak.

I öfrigt synas å åtskilliga ställen smärre redaktionsförändringar böra vidtagas.

I anslutning till vad jag nu anfört tillåter jag mig framlägga följande förslag till villkor för lån från odlingslånefonden.

Mom. 1. Från odlingslånefonden må av Kungl. Maj:t anvisas lån till utförande av sådana vattenavlednings- och avdikningsföretag, vilka avse odling av sankar trakter eller förbättring på annat sätt än genom täckdikning av förut odlad åker eller äng eller vinnande av ny äng.

För varje företag, till vilket lån från odlingslånefonden sökes, skall fullständig arbetsplan uppgöras av sakkunnig person och underställas Kungl. Maj:ts prövning. Sådan arbetsplan bör tillika innefatta *dels* utredning angående jordens naturliga beskaffenhet och större eller mindre lämplighet för odling, *dels* uppskattning av det jordförbättringsvärde, som beräknas skola vinnas genom vattenavlednings- och avdikningsarbetet, *dels*, i händelse odlingsarbete förekommer, särskild uppskattning av det jordförbättringsvärde, som beräknas skola härigenom vinnas, *dels* ock beräkning över kostnaderna såväl för vattenavledningen och avdikningen som för odlingen, där sådan förekommer.

Mom. 2. Lån från odlingslånefonden beviljas ej, med mindre lantbruksstyrelsen vitsordar, att, så vitt styrelsen kan finna, laga hinder mot företagets utförande ej förefinnes.

Mom. 3. Vederbörande, som erhåller lån från fonden, är underkastad alla de villkor och kontroller, som av Kungl. Maj:t provas lämpliga och nödiga.

Mom. 4. Lånet kan av Kungl. Maj:t bestämmas till hela det belopp, vartill enligt den fastställda arbetsplanen kostnaden för vattenavledningen och avdikningen efter avdrag för det bidrag, som för samma företag eller samma område inom företag kan varda lämnat från norrländska eller allmänna avdikningsanslaget, beräknas komma att uppgå, dock med iakttagande, *dels* att kostnaden för tegdikning eller täckdikning härvid ej må inräknas, *dels* ock att lånet ej må överstiga sjuttio procent av det genom vattenavlednings- och avdikningsarbetet uppkommande jordförbättringsvärde, som lantbruksstyrelsen anser sig kunna vitsorda. Låntagaren skall genom kontant tillskott, materialier eller annat bidrag bestrida vad till hela företagets fullbordande kan erfordras utöver lämnat statslån och bidrag från något av nämnda anslag.

Mom. 5. Med den, som mot åtnjutande av lån från odlingslånefonden åtager sig ett arbetsföretag, skall skriftligt kontrakt i vederbörlig ordning avslutas samt av lantbruksstyrelsen godkännas. Kontraktet

skall innefatta förbindelse för låntagare dels att, i noggrann överensstämmelse med den fastställda arbetsplanen och under skyldighet att därvid vara underkastad vederbörandes kontroll, påbörja och fullborda såväl vattenavledningen och avdikningen som även odlingsarbetet inom viss bestämd tid och dels att genom egna tillskott utgöra vad som kan erfordras utöver statslånet och bidrag från något av ovannämnda anslag.

Mom. 6. För fullgörande av till företaget hörande odlingsarbete skall ställas sådan säkerhet, som godkännes av lantbruksstyrelsen; skoland denna säkerhet upphöra att gälla, så snart odlingsarbetet blivit avsynat och godkänt.

Mom. 7. Sedan det i mom. 5 omförmälda kontrakt avslutats, har lantbruksstyrelsen att därom underrätta statskontoret; varefter det åligger statskontoret att ofördröjligen låta dels i allmänna tidningarna dels ock genom Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande i länskungörelserna införa kungörelse om odlingslånets beviljande, i vilken kungörelse de fastigheter, å vilkas ägor arbetsföretaget kommer att med understöd av lånet utföras, skola uppgivas.

Mom. 8. Lånet må ej till någon del utbekommas, förrän arbetsföretaget blivit börjat, men därefter få lånemedlen, efter hand och i mån av arbetets fortgång, lyftas vid de tider, som finnas utsatta i kontraktet eller särskilt blivit bestämda av lantbruksstyrelsen; dock med skyldighet för vederbörande att efter utfående av den del av lånet, som enligt bestämmelse i varje särskilt fall får lyftas på grund därav, att arbetet blivit börjat, vid varje av de följande lyftningstiderna, innan ytterligare låne-medel må utbekommas, hos statskontoret förete intyg av lantbruksstyrelsen, att, enligt vad därstädes nöjaktigt styrkts, så mycket av arbetet blivit utfört, som skäligen kan anses motsvara vad i förhållande till det beviljade låneunderstödet belöper å vad som redan utbekommits av lånet; börande, så vida icke Kungl. Maj:t med avseende å särskilda förhållanden prövar skäligt annorlunda förordna, någon del av lånet innestå i statskontoret, intill dess vattenavlednings- och avdikningsarbetet är avsynat och godkänt.

Mom. 9. Lånen skola av statskontoret utbetalas antingen omedelbart eller ock genom Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande; börande, innan större eller mindre del av beviljat lån utbetalas, hos statskontoret företes:

- a) om arbetets utförande, i enlighet med mom. 5, avslutat och godkänt kontrakt;
- b) behörigt intyg att arbetet är börjat;

c) till statskontoret eller order ställd, av statskontoret godkänd skuldförbindelse, som skall innefatta vederbörandes åtagande att, intill dess lånet, jämlikt kungörelserna den 13 juni 1845 och den 3 november 1848, blivit fördelat på de fastigheter, vilka skola ansvara för återbetalningen, och fördelningen vunnit laga kraft samt på föreskrivet sätt antecknats uti jordeboken, ansvara för lånets betalning ävensom för lyftade statsmedels återbäring, i fall mot kontraktet brytes; och

d) av statskontoret godkänd borgen eller annan säkerhet för den avgivna skuldförbindelsens uppfyllande.

Mom. 10. De låne- och säkerhetshandlingar, som för odlingslåns utbekommande avlämnats till statskontoret, förbliva uti statskontorets vård; dock skola sådana handlingar, som vederbörande ämbetsmyndigheter kunna bliva i behov att begagna, på behörig rekvisition utlämnas till dem.

Mom. 11. I händelse avvikelse, utan därtill erhållen vederbörlig tillåtelse, skett från den fastställda arbetsplanen,

eller arbetet icke inom därför bestämd tid fullbordats, utan att anstånd med detsamma utförande medgivits av lantbruksstyrelsen,

eller statskontoret skulle finna den säkerhet, som jämlikt mom. 9 d) blivit ställd för den i mom. 9 c) omförmälda skuldförbindelse, icke vidare nöjaktig, och ny säkerhet, som av statskontoret godkännes, icke varder inom bestämd tid avlämnad,

eller den bestämda annuiteten icke varder i behörig tid erlagd,

ankommer på Kungl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning av statslånet samt — därest icke lånet redan blivit fördelat på vederbörande fastigheter och antecknat i jordeboken — återfordra vad av lånet uppburits, att på en gång eller efter hand inbetalas till statskontoret inom den tid, som bestämmes av Kungl. Maj:t.

Statskontoret bör tillse, att sådan inbetalning ingår i vederbörlig ordning; och skall det åligga vederbörande att å sålunda lyftade och återburna medel jämväl erlägga fem procent årlig ränta från lyftningsdagen till dess återbetalning sker.

Mom. 12. När det till ett med lån från odlingslånefonden understött företag hörande vattenavlednings- och avdikningsarbete blivit slutligen avsynat och av lantbruksstyrelsen godkänt, åligger det lantbruksstyrelsen att härom meddela statskontoret underrättelse, varefter statskontoret har att hos Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande göra framställning om lånets fördelning å de fastigheter, vilka skola ansvara för dess återbetalning.

Mom. 13. Alla med lån från fonden utförda arbeten skola, så länge någon del av lånet återstår ogulden, vederbörligen underhållas av den eller dem det åligger.

Mom. 14. Å den av Kungl. Maj:t bestämda lånesumman beräknas för de första tre åren från första lyftningsdagen icke någon ränta.

För näst därpå följande tre år beräknas å lyftade belopp tre och sex tiondels procent årlig ränta, vilken vid dessa tre års slut lägges till den beviljade lånesumman. Å det sålunda uppkommande beloppet erlägges från och med sjunde året efter första lyftningsdagen, till dess lånet blivit slutbetalt, en annuitet av sex procent, därav såsom ränta räknas tre och sex tiondels procent å det oguldna kapitalbeloppet.

Sedan odlingslån blivit fördelat på vederbörande fastigheter och antecknat i jordeboken, äger jordägare, som sådant önskar, att, oberoende av det här ovan stadgade återbetalningssätt, när som helst under lånetiden, sex månader efter hos statskontoret gjord uppsägning, inbetala hela det på hans fastighet belöpande skuldbelopp, jämte all därå upplupen ogulden ränta.

Mom. 15. I avseende på sättet och ansvarigheten för de i näst förestående moment omförmälda inbetalningars verkställande böra ovan åberopade kungörelser den 13 juni 1845 och den 3 november 1848 lända till efterrättelse.

Mom. 16. Alla kostnader av vad beskaffenhet de vara må, som i följd av erhållna lån föranletts för statskontoret, skola utan undantag bestridas eller gottgöras av låntagaren.

Mom. 17. Intressenter i företag, vartill lån från fonden erhållits, åligger att vid avslutandet av kontrakt om arbetets utförande överlämna till lantbruksstyrelsen, för att i dess arkiv förvaras, bestyrkt kopia av de gillade ritningarna för arbetet, ävensom bestyrkta avskrifter av därtill hörande godkänt betänkande jämte kostnadsförslag.

Dessa ändrade villkor torde böra gälla från och med år 1915. De böra därvid tillämpas även i fråga om tidigare beviljade lån, så vitt angår åtgärder som beträffande sådana lån vidtagas efter 1915 års ingång.

Jag hemställer nu, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen

att godkänna de av mig föreslagna villkoren för lån från odlingslånefonden, att gälla från och med år 1915.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Lekander.
